

UMUMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA DARS JARAYONIDA IJTIMOIY SHAKLLARDAN FOYDALANISH.

Malikova Madina Abduraxmon qizi

CHDPU tayanch doktorantura (13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik
ta'limotlar tarixi) talabasi

+998991987771

madina1998malikova@gmail.com

So'zboshi: Ta'lim jarayoniga yildan yilga innovatsion g'oyalar va turli tuman metodlar kirib kelmoqda va bu ta'lim dargohlarida o'z o'rnida rivojlanishlarga sabab bo'lmoqda. Biroq metod va vositalardan tashqari yana darsni tashkil qilishda muhim jihat borki, uni ko'rib chiqish har bir pedagog uchun foydali va manfaatli bo'ladi. Bu maqolada dars jarayonini tashkil qilishning asosiy shakllari va uning qo'llanilishi haqida so'z yuritiladi.

Kirish. Darsni tashkil qilishning ijtimoiy shakllari ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'lim jarayonida o'quvchilarni turli ijtimoiy shakllarda tashkil qilish o'quv faoliyatining samaradorligini oshiradi. Har bir shakl o'quvchilarning faolligini, mustaqilligini va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois pedagogika va psixologiya sohasidagi ko'plab olimlar, jumladan, J. Piaje, L. S. Vygotskiy, E. Tajibayeva, M.Jo'rayeva va boshqa tadqiqotchilar bu masalaga alohida e'tibor qaratganlar.

Asosiy ijtimoiy shakllar va ularning ahamiyati

1. Frontal (umumsinf) ishlash shakli

Bu shaklda o'qituvchi butun sinf bilan ishlaydi, o'quvchilarning e'tibori markazlashtiriladi. Bu usul yangi mavzuni tushuntirish, umumiy xulosa chiqarish va darsni boshqarishda samarali hisoblanadi. Piaje ta'lim jarayonida umumiy muhokama o'quvchilarning tafakkurini faollashtirishini ta'kidlagan. Bu usul, xususan, ma'ruza uslubidagi darslarga mo'ljallangandir.

2. Individual ishlash shakli

O'quvchi mustaqil ravishda topshiriq bajaradi. Bu uning shaxsiy mas'uliyatini oshiradi, o'z fikrini shakllantirish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmasini rivojlantiradi. Vygotskiy "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasida individual ishlashning bola qobiliyatlarini rivojlantirishdagi ahamiyatini qayd etgan.

3. Juftlikda ishlash shakli

O‘quvchilar bir-birlari bilan hamkorlikda ishlaydilar. Bu shakl muloqot madaniyatini rivojlantirish, hamkorlikni o‘rganish va tengdoshlar orqali bilim olish imkonini beradi. Tadqiqotlarda ko‘rsatilishicha, o‘quvchilar bir-biriga tushuntirish orqali o‘z bilimlarini yanada mustahkamlaydilar.

4. Guruhda ishlash shakli

O‘quvchilar kichik guruhlarda hamkorlik qiladilar. Guruhli ish ijtimoiy faollikni kuchaytiradi, muammolarni birgalikda hal qilish va liderlik sifatlarini shakllantiradi. Vygotskiyning fikricha, bilim ijtimoiy jarayonda shakllanadi va guruhli faoliyat bunga keng imkoniyat yaratadi.

5. Jamoa bo‘lib ishlash shakli

Bu shakl o‘quvchilarni yagona maqsad sari birlashtiradi, ularning mas‘uliyatini oshiradi, sinfdagi ijobiy muhitni shakllantiradi. Bu usul ko‘proq loyihaviy ishlar, munozaralar va bahs-munozaralarda samarali natija beradi.

Darhaqiqat, sinfdagi ijtimoiy shakllar ta‘lim samaradorligini oshirish, o‘quvchilarda mustaqillik, hamkorlik va muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Olimlarning nazariyalari ham bu jarayonning ilmiy asosini mustahkamlaydi.

Xulosa qilib aytganda, dars jarayonini tashkil etishda ijtimoiy shakllarning turli ko‘rinishlarini qo‘llash ta‘lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Frontal, individual, juftlikda, guruhda va jamoa bo‘lib ishlash shakllari o‘quvchilarning faolligi, mustaqilligi, muloqot va hamkorlik ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Har bir shaklning o‘ziga xos afzalliklari mavjud bo‘lib, ularni dars mazmuni va maqsadiga mos holda tanlab qo‘llash pedagogdan metodik yondashuv va yangicha fikrlashni talab qiladi. Pedagogika va psixologiya fanlari vakillari tomonidan ilgari surilgan nazariyalar esa bu shakllarning amaliy ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslab beradi. Shunday ekan, har bir pedagog dars jarayonida ijtimoiy shakllardan oqilona foydalanib, o‘quvchilarni har tomonlama rivojlantirishga intilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Piaget J. The Principles of Genetic Epistemology. London: Routledge, 1972.
2. Vygotsky L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press, 1978.
3. Slavin R. E. Cooperative Learning: Theory, Research, and Practice. Boston: Allyn & Bacon, 1995.
4. Mansurova O. U. “O‘quvchilarda ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish yo‘llari”. Toshkent: Fan nashriyoti, 2020.
5. Ташланова, Н. Д. Применение различных видов лекций для развития критического мышления студентов в высших учебных заведениях. Экономика и социум, 2019.

6. Tadjibayeva A.E. Actual problems of teaching foreign languages at university. Проблемы современной науки и образования, 2020.
7. Содиков, У. Х., & Полвонов, Х. М. Ўқитишнинг замонавий усуллари. International journal of discourse on innovation, integration and education, 2020.